

Informaciona bezbednost

Kontrola pristupa

Goran Sladić

Katedra za informatiku

2025.

Fakultet tehničkih nauka
Univerzitet u Novom Sadu

Identifikacija \neq autentifikacija \neq autorizacija

- Identifikacija je proces pripisivanja ID-a čoveku ili drugom računaru ili mrežnoj komponenti
- Autentifikacija je proces provere identiteta
- Autorizacija je utvrđivanje prava koja korisnik ima nad resursima u sistemu

Identifikacija \neq autentifikacija \neq autorizacija

- Autorizacija zahteva uspešnu autentifikaciju
 - Autentifikacija prethodi autorizaciji
- Autentifikacija podrazumeva identifikaciju
 - Identifikacija je sastavni deo postupka autentifikacije

Kontrola pristupa

- "Ko može da uradi šta"
- Bezbednosni mehanizam koji je prisutan u svim delovima informacionih sistema
- Prvi bezbedan sistem za računanje - registar kasa (Dayton, Ohio, 1879)
 - Kupac vidi iznos koji je prodavac otkucao
 - Fioka se otvara samo prilikom unosa iznosa
 - Kasa zapisuje istoriju naplata

Rizici po bezbednost informacija

- CIA klasifikacija
 - Confidentiality (poverljivost)
 - Čuvanje podataka od neovlašćenog čitanja
 - Integrity (integritet)
 - Čuvanje podataka od izmena
 - Availability (dostupnost)
 - Informacije su dostupne u trenutku kada su i potrebne
- Mehanizmi kontrole pristupa bave se poverljivošću i integritetom
 - Onaj ko neovlašćeno pristupi nekom sistemu može da utiče i na dostupnost

Razvoj mehanizama kontrole pristupa

- Prvi radovi početkom 1970-tih
- Standardizacija početkom 1980-tih
- Role-based Access Control (RBAC) početkom 1990-tih

Koncepti kontrole pristupa

- Korisnik (*user*)
 - Čovek koji koristi informacioni sistem
 - Ima svoj identifikator
 - Može imati više identifikatora
 - Sistem može povezati više identifikatora sa istim korisnikom
 - Sesija je jedna instanca komunikacije korisnika sa sistemom

Koncepti kontrole pristupa

- Subjekat (*subject*)
 - Računarski proces (\sim program) koji obavlja zadatke za korisnika
 - Jedan korisnik, sa istim ID-jem, može imati više subjekata (email klijent, web klijent, ...)
 - Kontrola pristupa sprovodi se za svaki subjekat posebno

Koncepti kontrole pristupa

- Objekat (*object*)
 - Bilo koji resurs informacionog sistema koji je dostupan korisniku
 - Fajl
 - Štampač
 - Baza podataka
 - Pojedini slogovi u bazi podataka
 - Tipično se tretiraju kao pasivni entiteti koji sadrže ili primaju podatke
 - Stari modeli kontrole pristupa uključivali su mogućnost da se programi, štampači i drugi aktivni entiteti posmatraju kao objekti

Koncepti kontrole pristupa

- Operacija (*operation*)
 - Aktivan proces koga je pokrenuo subjekat
- Primer: bankomat
 - Korisnik se autentifikuje karticom i PIN-om
 - Program koji opslužuje korisnika je subjekat
 - Subjekt može da pokrene više operacija
 - Upit stanja
 - Isplata
 - Uplata

Koncepti kontrole pristupa

- Dozvola (*permission*)
 - Dopuštenje da se obavi određena operacija u okviru sistema
 - Kombinuje objekat i operaciju
- Dva objekta i ista operacija → različite dozvole
- Isti objekat i dve operacije → različite dozvole

Koncepti kontrole pristupa

- Minimalne privilegije (*least privilege*)
 - Selektivno dodeljivanje dozvola korisnicima tako da nemaju više privilegija nego što je minimalno neophodno za obavljanje njihovog posla
- Ako korisnik ima mogućnost da izvrši nepotrebne ili štetne operacije → potencijalni problem
- Određivanje skupa minimalnih privilegija je zadatak administrativne prirode
 - Identifikacija funkcija vezanih za jedno radno mesto ili korisnika
 - Specifikacija dozvola potrebnih za obavljanje svake od funkcija
 - Restrikcija korisnika na neki domen uz dodeljene privilegije
- Striktno pridržavanje ovog principa → korisnik može imati različite dozvole u različitim trenucima
- Skup dozvola se menja tokom vremena (dinamička priroda)

Elementi kontrole pristupa

- Tri apstrakcije kontrole se mogu razmatrati:
 - **Politike/polise** kontrole pristupa
 - **Mehanizmi** kontrole pristupa
 - **Model** kontrole pristupa

Politika kontrole pristupa

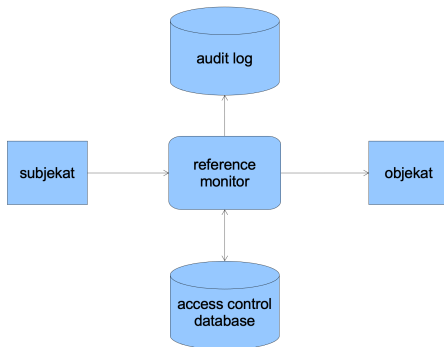
- Politika
 - Zahtevi visokog nivoa kojima se definiše ko može da pristupi čemu i pod kojim uslovima
- Politika se može definisati posebno za različite aplikacije ali često je definisana u okviru realnog sistema (njegove organizacione strukture)
 - Finansijska institucija
 - Vojna institucija
 - Zdravstvena institucija
- Politika se menja tokom vremena, jer odslikava promene u načinu rada organizacije
 - Pri tome ne moraju da se menjaju model ili mehanizmi kontrole pristupa

Mehanizmi kontrole pristupa

- Sprovode politiku kontrole pristupa
- Zahtevaju da se bezbednosni atributi o korisnicima i resursima čuvaju
 - Atributi korisnika mogu biti ID, grupe, uloge kojima pripada, nivo poverenja koje mu je dato
 - Atributi resursa mogu biti nivoi osetljivosti, tipovi, pristupne liste
- Mehanizam 1: poređenje vrednosti bezbednosnih atributa
 - Za *read* operaciju - *clearance level* korisnika \geq *classification level* resursa
- Mehanizam 2: poklapanje u bezbednosnim atributima
 - Za fajl je vezana lista parova (korisnik, pravo)
 - Provera obuhvata pretragu liste za korisnika koji traži pristup i operaciju koju zahteva

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

- Apstraktni pogled na (pod)sistem za kontrolu pristupa
- Služi kao vodič za dizajn, implementaciju i analizu bezbednih IT sistema
- Predstavlja hardverske i softverske delove sistema koji su odgovorni za primenu bezbednosnih polisa

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

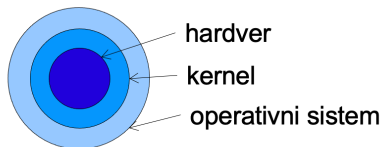
- Zahtevi za implementaciju reference monitora se sastoje iz tri principa:
 - Kompletност (*completeness*) – uvek se mora pozvati i nije ga moguće zaobići
 - Izolacija (*isolation*) – mora biti otporan na neovlašćene izmene (*tampering*)
 - Proverivost (*verifiability*) – njegova korektna implementacija mora biti proveriva/dokaziva

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

- Kompletност
 - Subjekat može da pristupi objektu **isključivo** preko RM-a
- Problem 1: šta su objekti u sistemu?
 - Očigledne stvari: fajlovi, memorija, baferi, ...
 - Manje očigledne stvari: imena fajlova, poruke o greškama, ...
 - Kompletnost zahteva da se zaštite **svi** objekti, ne samo očigledni
- Problem 2: kako sprečiti zaobilaženje RM-a?
 - Kako sprečiti pristup fajlu ako se pristup vrši preko fizičke adrese na disku?
 - Kako SUBP da spreči pristup svojim fajlovima od strane operativnog sistema?

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

- Izolacija
 - Mora biti nemoguće za napadača da pristupi/promeni RM tako da on više ne funkcioniše pravilno
 - Potrebna je podrška i u hardveru i u softveru
- Jedno rešenje: security kernel
 - Minimalna implementacija onih funkcija sistema koje su relevantne za bezbednost
 - Oslanja se na hardver
 - Pruža usluge delovima operativnog sistema na višem nivou
 - Koristi se i za razdvajanje koda i podataka operativnog sistema od aplikacija
 - Kernel softver je takođe podložan greškama u implementaciji

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

- Proverivost
 - Ispravnost security kernela je potrebno proveriti
- Testiranje security kernela može biti veoma komplikovano
- Napraviti kernel što manjim
 - Isključiti sve funkcije koje nisu potrebne za bezbednost sistema
 - Definisati mali i jednostavan skup interfejsa
- Olakšati testiranje kernela dobrom implementacijom
 - Apstrakcija
 - Skrivanje informacija
 - Modularnost
- Formalno modeliranje kernela, formalne metode provere korektnosti

Mehanizmi kontrole pristupa - reference monitor

- RM je potreban uslov za sprovođenje kontrole pristupa
- RM nije dovoljan uslov
 - Najčešće se RM kupuje u okviru nekog većeg sistema
- Kako svoju politiku implementirati na kupljenom RM-u?
- Tri dodatna uslova za sistem za kontrolu pristupa
 - Fleksibilnost – sistem mora da podrži politiku kontrole pristupa u organizaciji
 - Upravljivost – sistem mora biti jednostavan za korišćenje i upravljanje
 - Skalabilnost – funkcije sistema moraju raditi na isti način i za realan (veliki) broj korisnika i resursa u realnom (velikom) sistemu

Modeli kontrole pristupa

- Zasnivaju se na konceptima kontrole pristupa
- Predstavljaju apstraktni pogled na mehanizme za sprovođenje kontrole pristupa
 - Jednostavnija analiza
 - Mogućnost izbora različitih implementacija
- Različiti modeli kontrole pristupa postoje
 - Lampson
 - Bell-LaPadula
 - US DoD standardi
 - Discretionary Access Control (DAC)
 - Mandatory Access Control (MAC)
 - Clark-Wilson
 - Role-based Access Control (RBAC)

Lampson model

- „Matrica pristupa“
 - Jedan red po subjektu
 - Jedna kolona po objektu
- Koristi koncepte subjekta i objekta
 - Subjekti: procesi koje je pokrenuo korisnik
 - Objekti: resursi sistema (fajlovi, ...)
 - Operacije: operacije nad resursima (čitanje, pisanje)
- Elementi matrice su skupovi dozvoljenih operacija

Lampson model

- „Matrica pristupa“

<u>Objekat</u> <u>Subjekt</u>	Fajl_1	Fajl_2	Fajl_3	Proces_1
<u>Pera</u>	Read, Write	-	Write	-
Mika	-	Execute	-	Suspend
<u>Žika</u>	-	Read	Read	-
<u>Gaja</u>	Read	-	-	-

Lampson model

- U realnim sistemima matrice su velike (puno korisnika, puno objekata)
- I retko popunjene (*sparse*)
- Dva uobičajena mehanizma za implementaciju:
 - Liste sposobnosti (*capability lists*)
 - Za svaki subjekat čuva se lista njegovih „sposobnosti“ (objekat, pravo)
 - Kako dobiti sve subjekte koji mogu da pristupe određenom objektu? Samo prolazom kroz sve liste
 - Liste kontrole pristupa (*access control lists, ACLs*)
 - Za svaki objekat čuva se lista parova (subjekat, pravo)
 - Ne mora biti puno ACL listi u sistemu ako se korisnici raspodele u grupe

Lampson model

- Capability List

<u>Subjekat</u>		
<u>Pera</u>	Fajl_1: Read, Write	Fajl_3: Write
Mika	Fajl_2: Execute	Proces_1: Suspend
<u>Žika</u>	Fajl_2: Read	Fajl_3: Read
<u>Gaja</u>	Fajl_1: Read	

- Access Control List

<u>Objekat</u>		
Fajl_1	<u>Pera</u> : Read, Write	<u>Gaja</u> : Read
Fajl_2	Mika: Execute	<u>Žika</u> : Read
Fajl_3	<u>Pera</u> : Write	<u>Žika</u> : Read
Proces_1	Mika: Suspend	

Bell-LaPadula model

- Formalizacija vojnih pravila za kontrolu pristupa
- Objekti = dokumenti
- Objekti imaju svoj nivo poverljivosti (classification level)
 - Poverljivo
 - Strogo poverljivo
 - Državna tajna
- Korisnici imaju svoj nivo pristupa (clearance level)

Bell-LaPadula model

- Osnovna pravila:
 - 1 *No read up* - subjekat ima pristupa samo onim dokumentima čiji nivo je manji ili jednak njegovom
 - 2 *No write down* - subjekat može da piše samo u dokumente čiji nivo je veći ili jednak njegovom (ali ne može da čita)
- Dodatni koncept: kategorija
 - Svaki dokument spada u jednu ili više kategorija
 - Korisnik mora imati odgovarajući nivo pristupa za svaku kategoriju

Bell-LaPadula model

- Problem ovog modela:
 - Sistem nije odlučiv (*undecidable*) - ne može se znati da li će konfiguracija za koju se smatra da je ispravna ostati ispravna
 - Harrison, Ruzzo, Ullman 1976. - formalan dokaz
 - Korisnici mogu (čak i bez namere) dodeliti prava pristupa kroz mehanizme za delegiranje prava

TCSEC standard

- Standardizacija modela kontrole pristupa u okviru US Department of Defense
- *Trusted Computer System Evaluation Criteria* („Orange Book“) 1983.
- Definiše dva modela kontrole pristupa
 - Discretionary Access Control (DAC)
 - Vlasnici objekata dodeljuju prava pristupa
 - Subjekti imaju posebno pravo delegiranja sopstvenog prava drugim subjektima
 - Model nije odlučiv
 - Mandatory Access Control (MAC)
 - Model jeste odlučiv jer subjekti ne mogu da daju prava drugima
 - Višenivojski model, na osnovu Bell-LaPadula

Discretionary Access Control

- Ograničavanje pristupa objektima na osnovu identiteta korisnika ili grupe korisnika
- „Diskrecija“ - korisnik koji ima odgovarajuće pravo može delegirati pravo pristupa objektu drugim korisnicima
- Uvodi koncept „vlasništva“ nad objektom
 - Vlasnik objekta ima pravo da dodeljuje prava pristupa drugim korisnicima
- Najčešći mehanizam za implementaciju DAC modela su ACLs

Discretionary Access Control

- Dve osnovne slabosti:
 - Dodeljivanje prava čitanja je tranzitivno
 - Alice dozvoli Bobu da čita određeni fajl (Alice je vlasnik fajla)
 - Bob iskopira sadržaj fajla u svoj fajl (Bob je vlasnik novog fajla)
 - Bob dozvoli Carol da čita novi fajl
 - Alice ne zna da Carol ima pristup podacima iz njenog fajla!
 - Ranjivost na napade trojanskim konjem
 - Programi nasleđuju identitet korisnika koji ih je pokrenuo
 - Bob napiše program za Alice koji će sadržaj Alicinog fajla iskopirati na neko mesto koje je dostupno i Bobu i Alice
 - Alice će pokrenuti program, ne znajući šta sve on radi
 - Bob će dobijeni fajl skloniti na svoje privatno mesto
 - Bobov program može čak i obrisati Alicine fajlove
 - U audit logu piše da je Alice pokrenula program koji je obrisao fajlove

Discretionary Access Control

- Primer implementacije - *protection bits*:
 - Kontrola pristupa fajl-sistemu na UNIX/Linux operativnim sistemima
 - Svaki objekat u fajl-sistemu ima dodeljen atribut koji definiše pravila za kontrolu pristupa
- Tri kategorije korisnika:
 - *Self* – vlasnik fajla
 - *Group* – kolekcija korisnika koji dele zajednički pristup fajlu
 - *Other* – svi ostali osim vlasnika ili članova grupe

Discretionary Access Control

- Primer implementacije - *protection bits*:
 - Kontrola pristupa fajl-sistemu na UNIX/Linux operativnim sistemima
 - Svaki objekat u fajl-sistemu ima dodeljen atribut koji definiše pravila za kontrolu pristupa
- Za svaku kategoriju definisana su po tri bita
 - r - dozvola čitanja
 - w - dozvola pisanja
 - x - dozvola izvršavanja (za direktorijume: dozvola listanja)

Discretionary Access Control

- Npr. $(r \ w \ x)(r - x)(- - x)$
 - Vlasnik ima prava čitanja, pisanja i izvršavanja
 - Članovi grupe imaju prava čitanja i izvršavanja
 - Ostali korisnici imaju prava izvršavanja
- Vlasnik i super korisnik mogu da modifikuju zaštitne bite nad fajlom
- Samo jedna grupa je dostupna za fajl i administrator upravlja članstvom
- Zaštitni biti ne odgovaraju u potpunosti "matrici pristupa" zbog čega sistem ne može precizno da pristup objektu na individualnom nivou
- Zbog ovoga mnoge novije verzije UNIX-like operativnog sistema uključuju ACL mehanizam

Discretionary Access Control

- Primer: relacije baze podataka
- Objekti su:
 - Tabele
 - Pogledi
- Objekat ima vlasnika
- Operacije su:
 - SELECT
 - INSERT
 - UPDATE
 - DELETE

Discretionary Access Control

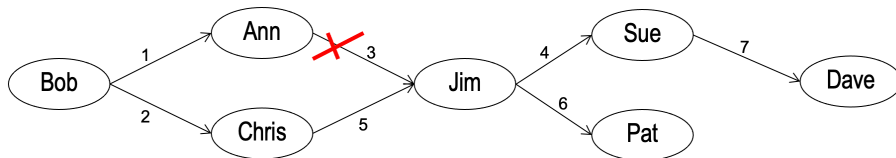
- Kako organizovati administraciju?
- Centralizovana administracija
 - Samo određeni privilegovani korisnici mogu da daju i oduzimaju prava pristupa
- „Vlasnička“ administracija
 - Davanje i oduzimanje prava pristupa može da izvrši samo vlasnik objekta
 - Delegiranje vlasničkih prava – vlasnik objekta može i drugim korisnicima dodeliti pravo da daju i oduzimaju prava pristupa
 - GRANT Select ON Employee TO Tim **WITH GRANT OPTION**;

Discretionary Access Control

- SQL GRANT naredba: dodeljivanje prava pristupa
 - (Bob): GRANT Select ON Employee TO Ann **WITH GRANT OPTION**;
 - (Ann): GRANT Select ON Employee TO Jim;
 - (Bob): GRANT Update, Insert ON Employee TO Jim;
- SQL REVOKE naredba: uklanjanje prava pristupa
 - (Bob): REVOKE Select ON Employee TO Jim;

Discretionary Access Control

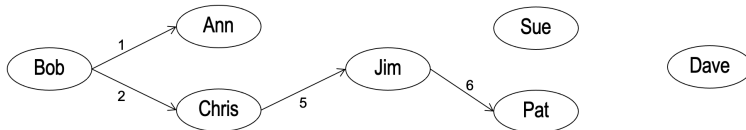
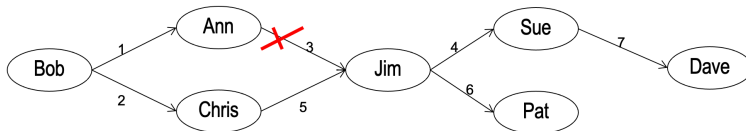
- Ukidanje prava može biti
 - Kaskadno
 - Kaskadno bez vremenske odrednice
 - Nekaskadno
- Primer:
 - Ann ukida pravo koje je dodelila Jimu
 - (brojevi predstavljaju hronologiju dodeljivanja prava)

Discretionary Access Control

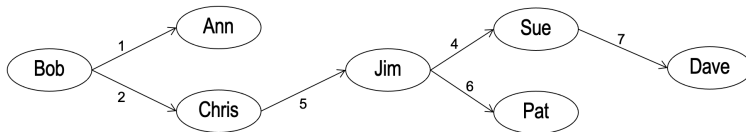
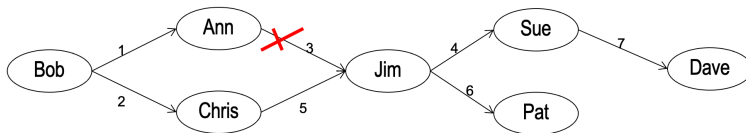
- Kaskadno ukidanje prava

- Prava se ukidaju tako da novo stanje odgovara situaciji kada se sprovede ista sekvenca dodela izuzimajući ukinutu
- Mora se voditi računa o redosledu dodeljivanja prava, odnosno o trenutku (timestamp) kada je neko pravo dodeljeno

Discretionary Access Control

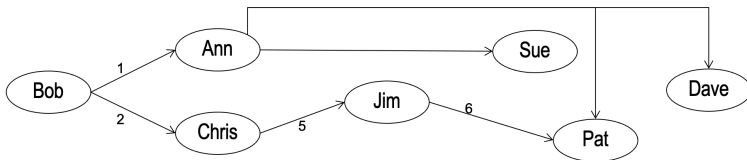
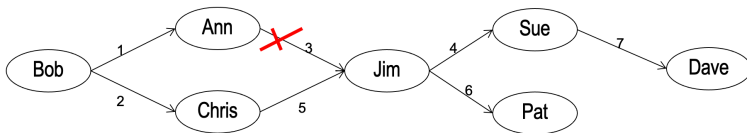
- Kaskadno bez vremenske odrednice
 - Prava se ukidaju tako da se ne vodi računa o trenutku kada je pravo i dodeljeno

Discretionary Access Control

- Nekaskadno

- Ukidanje prava ne sme utiče na prava koja je dodelio korisnik koji ih je upravo izgubio (Jim)

Mandatory Access Control

- Baziran na Bell-LaPadula modelu
- Bezbednosni nivoi se dodeljuju korisnicima i objektima gde subjekti u ime korisnika rade akcije
- Bezbednosni atributi korisnika i objekata imaju
 - Hijerarhijsku komponentu - bezbednosni nivo (clearance level)
 - Unclassified (U)
 - Confidential (C)
 - Secret (S)
 - Top secret (TS)
 - Nehijerarhijsku komponentu - dodeljene kategorije, npr.
 - NATO
 - NUCLEAR
 - ...

Mandatory Access Control

- Primer:
 - $TS \geq S \geq C \geq U$
 - $S(\text{NATO, NUCLEAR}) \geq S(\text{NUCLEAR}) \geq S$
- Pravila *no read up* i *no write down*
- Korisnik sa atributima $S(\text{NUCLEAR})$ može da pristupa objektima sa atributima $S(\text{NUCLEAR}), S, C, U$

Mandatory Access Control

- Model je odlučiv
- Važno je razlikovati korisnika i subjekta (program)
 - Alice ima TS nivo: trebalo bi da može da čita i piše sve dokumente
 - Alice (korisnik) neće odavati TS informacije na nižim nivoima, ali možda program koji ona koristi (subjekat) hoće
 - Alice mora da promeni ("spusti") svoju sesiju na S nivo da bi pisala u fajlove na S nivou
- *No write down* pravilo obezbeđuje od napada trojanskim konjem
 - Korisnik ne može da piše u objekat koji je dostupan korisnicima sa nižim nivoima od njegovog
 - Alice ima nivo S(NUCLEAR)
 - Bob ima nivo S
 - Bob podmeće trojanskog konja Alice
 - Program će moći da čita podatke sa nivoa S(NUCLEAR) kada ga pokrene Alice
 - Ali neće moći da ih piše u fajl nivoa S (koga Bob može da čita)
 - Zaštita od brisanja trojanskim konjem nije rešena
 - Alice može Bobovim trojanskim konjem da pobriše sve svoje fajlove

Mandatory Access Control

- Primer: baze podataka
- Korisnici X, Y i Z sa nivoima poverljivosti:
 - $\text{clearance}(X) = \text{TS}$
 - $\text{clearance}(Y) = \text{S}$
 - $\text{clearance}(Z) = \text{U}$
- Podaci u tabeli baze podataka su sledeći

Project Name	Topic	Location	
Black, TS	Databases, TS	Los Angeles, TS	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Mandatory Access Control

- Primer: podacima pristupa Y, clearance(Y) = S

Project Name	Topic	Location	
Black, TS	Databases, TS	Los Angeles, TS	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Project Name	Topic	Location	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Mandatory Access Control

- Primer: podacima pristupa Z, $\text{clearance}(Z) = U$

Project Name	Topic	Location	
Black, TS	Databases, TS	Los Angeles, TS	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Project Name	Topic	Location	
Gold, U	-, U	-, U	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Mandatory Access Control

- Primer: Z hoće da doda novi red (Silver, Linear Programming, Omaha)

Project Name	Topic	Location	
Black, TS	Databases, TS	Los Angeles, TS	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	
Silver, U	Linear Programming, U	Omaha, U	

- Problem: ponavljanje podataka sa istim ključem!

Mandatory Access Control

- Primer: Z hoće da zameni NULL vrednosti konkretnim podacima (Markov Chain, New Jersey)

Project Name	Topic	Location	
Gold, U	-, U	-, U	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	

Project Name	Topic	Location	
Black, TS	Databases, TS	Los Angeles, TS	
Silver, S	Supply Chain, S	New York, S	
Gold, U	Inventories, S	Atlanta, S	
Indigo, U	Telecommunication, U	Austin, U	
Gold, U	Markov Chain, U	New Jersey, U	

Biba model

- MAC model se fokusira na poverljivost podataka, a zapostavlja integritet
- Biba model (1977) fokusira se na integritet a zapostavlja poverljivost
- Uvodi read-write ograničenja bazirana na nivoima integriteta (sa hijerarhijskom i kategorizacijskom komponentom)
 - Za korisnika: indikacija nivoa poverenja u korisnika u pogledu menjanja podataka na datom nivou
 - Za objekat: osetljivost objekta na izmene
- Primer nivoa:
 - Critical (C)
 - Important (I)
 - Ordinary (O)
- Pravila za kontrolu pristupa su inverzna u odnosu na Bell-LaPadula model
 - Subjekt S može da čita objekat O ako je $\text{clearance}(S) \leq \text{classification}(O)$
 - Subjekt S može da piše u objekat O ako je $\text{clearance}(S) \geq \text{classification}(O)$

Clark-Wilson model

- Clark-Wilson 1987: u komercijalnim (ne-vojnim) primenama daleko je važniji integritet nego poverljivost
 - Integritet: podaci se menjaju samo na ispravan način od strane autorizovanih korisnika
- Dva centralna koncepta modela:
 - Dobro formirana transakcija (*well-formed transaction*, WFT)
 - Sistem ograničava korisnika na promene podataka samo pomoću odgovarajućih transakcija
 - Podaci iz jednog validnog stanja mogu preći u drugo validno stanje
 - Npr. bankarski službenik ne može da modifikuje proizvoljni deo podataka o klijentu već samo onaj deo koji je deo transakcije (kao što je skidanje novca sa računa ili uplata)
 - Razdvajanje zaduženja (*separation of duty*, SoD)
 - Osigurava konzistentnost izmena u podacima
 - Npr. nabavku zahteva korisnik A, odobrava korisnik B, kontroliše (nadgleda) korisnik C

Clark-Wilson model

- Osnovna jedinica kontrole pristupa je uređena trojka
 - Korisnik (*user*)
 - Transformaciona procedura (*transformation procedure*, TP)
 - Podatak sa ograničenim pristupom (*constrained data item*, CDI)
- Pored toga, postoji i:
 - Podatak bez ograničenja pristupa (*unconstrained data item*, UDI)
 - Procedura za proveru integriteta (*integrity verification procedure*, IVP) - utvrđuje da li je podatak u validnom stanju

Clark-Wilson model

- Devet pravila za obezbeđivanje integriteta podataka
 - ① Za svaki CDI mora postojati IVP koja proverava da li je CDI u validnom stanju
 - ② Svaka TP koja menja CDI mora biti sertifikovana da ga menja isključivo na validan način
 - ③ CDI može da menja samo sertifikovana TP
 - ④ Svaka TP mora da vodi dnevnik promena koje sprovodi nad CDI
 - ⑤ Svaka TP koja kao ulaz ima UDI mora da transformiše UDI u CDI isključivo na validan način
 - ⑥ Samo sertifikovane TP mogu da menjaju UDI
 - ⑦ Korisnik može da pristupi CDI samo kroz TP za koju je autorizovan
 - ⑧ Svaki korisnik mora biti autentifikovan pre pozivanja TP
 - ⑨ Samo bezbednosni administrator može da autorizuje korisnika da poziva TP
- TP - transformaciona procedura (*transformation procedure*)
- CDI - podatak sa ograničenim pristupom (*constrained data item*)
- UDI - podatak bez ograničenja pristupa (*unconstrained data item*)
- IVP - procedura za proveru integriteta (*integrity verification procedure*)

Clark-Wilson model

- Bell-LaPadula model kontroliše tok podataka pomoću kontrole operacija čitanja i pisanja niskog nivoa
- Clark-Wilson model teži da se podaci menjaju samo na autorizovan način od strane autorizovanih korisnika
 - Ovo se ne može implementirati samo na nivou kernela
 - Primer: baza podataka gde tabele nisu neposredno dostupne korisnicima, nego samo uskladištene procedure

Clark-Wilson model

- Razdvajanje zaduženja (SoD) - način da sprečimo da autorizovani korisnici naprave pogrešne izmene u podacima
- Npr. kupovina robe
 - Formiranje i slanje porudžbine (korisnik A)
 - Evidentiranje prispeća robe (korisnik B)
 - Odobravanje plaćanja (korisnik C)
- Ako bi sve ove podoperacije radila ista osoba moguće su prevare
- Ako ove podoperacije rade različite osobe, moguća je prevara, uz „zločinačko udruživanje“

Politika kineskog zida

- Osnovna namera: sprečiti tok podataka koji mogu izazvati konflikt interesa
- Primer:
 - Finansijski konsultanti dobijaju privatne podatke svojih klijenata (banaka)
 - Ako konsultant poznaje privatne podatke ovih banaka može to da zloupotrebi (za privatni profit, za dobrobit jedne banke a na štetu druge)
- Privatni podaci o organizaciji se nalaze u jednoj od (međusobno disjunktne) kategorije za konflikt interesa (COI)
- Svaka organizacija pripada u tačno jednu COI
- Svaki COI sadrži bar dve organizacije, koje se bave istom ili sličnom delatnošću
- Konsultant ne može da pristupi podacima više od jedne organizacije iz istog COI
 - Ako pristupi privatnim podacima jedne organizacije iz datog COI, ne može da pristupa podacima drugih organizacija iz istog COI
- Rešenje za kontrolu operacije čitanja, ne i pisanja

Brewer-Nash model

- Svaka organizacija je predstavljena skupom podataka
- Skupovi podataka su smešteni u COI
- Pravilo za čitanje podataka: subjekat S ima pravo da čita objekat O ako je zadovoljeno nešto od sledećeg
 - O je u istom skupu podataka kao i neki drugi objekat koga je S već čitao
 - O pripada COI iz koga S još nije čitao ništa
- Pravilo za pisanje podataka: subjekat S ima pravo da piše u objekat O ako je zadovoljeno sve od sledećeg
 - S može da čita O prema pravilu za čitanje
 - Nijedan objekat iz drugih skupova u odnosu na skup kome pripada O nije dostupan za čitanje

Brewer-Nash model

- Pravilo za pisanje je zamišljeno kao zaštita od trojanskih konja
- Alice ima pravo
 - Čitanja podataka energetske kompanije A i
 - Čitanja i pisanja podataka banke A
- Bob ima pravo
 - Čitanja podataka energetske kompanije B i
 - Čitanja podataka banke B
- Trojanski konj koji je pokrenula Alice (sa svojim privilegijama) bi mogao da pokuša da
 - Čita podatke o banci A i
 - Piše te podatke u banku B (ne može)
 - Piše te podatke u energetska kompaniju B (ne može)

Domain Type Enforcement model

- Subjekti = aktivni entiteti (procesi, programi)
- Subjektu se dodeljuje **domen**
- Objekti = pasivni entiteti (fajlovi, uređaji, delovi memorije)
- Objektu se dodeljuje **tip**
- Dozvole se vezuju za domene i tipove
- Domen-domen dozvole
 - Izražene tabelarno: domain-domain access control table (DDACT)
- Domen-tip dozvole
 - Izražene tabelarno: domain-type acces control table (DTACT)
 - U ćelijama tabele nalazi se skup dodeljenih prava

Domain Type Enforcement model

- Primer: fajl sistem
 - Domen-domen dozvole: create (C) i kill (K)
 - Domen-tip dozvole: read (R), write (W), execute (E), browse directory (T)
 - Proces A može da pokrene proces B samo ako postoji pravo C u ćeliji tabele koja povezuje A i B
- Slično kao i Lampson model (matrica pristupa) ali je matrica znatno manja zbog grupisanja procesa u domene i objekata u tipove